

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา

The Instructional Model to Develop the Doing Philosophy of Undergraduate Students in Philosophy/ Philosophy and Religions Program

เพชรวิภา คงอ่ำ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์สภาพการจัดหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวเป็นวิชาเอก (2) วิเคราะห์วิธีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาสำหรับนิสิตนักศึกษาหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิต (3) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา และ(4) พัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบและแผนการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิต นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ประธานหลักสูตร หรืออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาและการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1 หลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่งทั่วประเทศ มีการเรียนการสอนปรัชญาสายวิเคราะห์เป็นหลัก และในหลักสูตรมีการระบุถึงความสามารถเชิงปรัชญาด้านการตีความและวิเคราะห์ การสร้างข้อถกเถียง การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และการสื่อสาร 2 วิธีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา สรุปได้ 14 วิธี 3 รูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน 5 กิจกรรม และวิธีการสอน 6 วิธี 4 คู่มือฯ 8 องค์ประกอบ และแผนการสอน

คำสำคัญ ความสามารถเชิงปรัชญา รูปแบบการเรียนการสอน

Abstract

The purposes of this research are (1) to analyze the state of the curriculum organization of philosophy/philosophy and religions' bachelor's degrees programs in higher education institutions that have offered this area of study as the major subject; (2) to analyze the approaches to develop abilities in doing philosophy of undergraduate students in philosophy/philosophy and religions programs; (3) to develop the instructional model to develop abilities in Doing Philosophy of undergraduate students in philosophy/philosophy and religions programs; and(4) to develop the instructional model handbook and lesson plans. Data was collected using instruments of document analysis forms, questionnaires, interview forms, doing philosophy tests, achievement test, and satisfaction questionnaire. The sample groups were lecturers, students, and curriculum chairs or experts in philosophy/philosophy and religions' bachelor's degrees programs, and experts in philosophy or teaching philosophy to develop doing philosophy. Data was analyzed by descriptive statistics including frequency, percentage, average, standard deviation, t-test, and content analysis. The research found that firstly, 11 philosophy/philosophy and religions' bachelor's degrees programs all over the country have mainly taught analytic philosophy and there their curriculum as follows: 1 interpretation and analysis

2 argumentation 3 philosophical knowledges and methods 4 communication. Secondly, the way to develop the doing philosophy of undergraduate students in philosophy/philosophy and religions program can be summarized in 14 approaches. Thirdly, the developed instructional model comprises 5 learning activities and 6 teaching approaches. Fourthly, the instructional model handbook consisted of 8 parts and a lesson plans.

Keywords : doing philosophy, instructional model

บทนำ

การพัฒนาทักษะในด้านการคิดนั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งในกระบวนการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 นี้ ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและข้อมูลข่าวสาร ผู้ที่สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้จึงต้องเป็นผู้ที่คิดเป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ กระบวนการทางการศึกษาจึงควรมีการออกแบบให้นิสิตนักศึกษาได้รู้จักคิด วิเคราะห์ วิพากษ์ความรู้ที่มาในรูปแบบต่างๆ อย่างเข้มข้น รวมทั้งต้องมีการเน้นในด้านการคิดวิเคราะห์วิพากษ์ และการคิดวิจารณ์ญาณ เพื่อให้การศึกษานั้นสามารถใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาได้ทั้งของนิสิตนักศึกษาและปัญหาทางสังคม กล่าวคือ ต้องให้นิสิตนักศึกษาสามารถคิดวิจารณ์ญาณ และมีการประเมินตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาทางออกต่อไป การศึกษาในศาสตร์ปรัชญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาในสายวิเคราะห์ (Analytic) ซึ่งเป็นสายที่หลักสูตรวิชาเอกปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่งทั่วประเทศ คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และวิทยาลัยแสงธรรมเน้นเป็นหลัก มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนาให้นิสิตนักศึกษามีความสามารถเชิงปรัชญาอันเป็นการพัฒนาทักษะทางปัญญา การสร้างข้อถกเถียง การวิเคราะห์วิพากษ์ และกระบวนการคิดเชิงตรรกะของ นิสิตนักศึกษาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการคิดอันเป็นที่ต้องการในกระบวนการศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง สำหรับความสามารถเชิงปรัชญาของปรัชญาสายวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตามความหมายของ Rudisill (2011, PP.241-271) เป็นหลัก ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การตีความและวิเคราะห์ การสร้างข้อถกเถียง การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และการสื่อสาร

อย่างไรก็ตาม แม้จะเห็นได้ว่าความสามารถเชิงปรัชญามีความสำคัญทั้งในการเรียนปรัชญาและการนำไปประยุกต์ใช้ แต่ที่ผ่านมามีพบว่าการเรียนการสอนในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิตนั้นมีปัญหาในด้านที่นิสิตนักศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่เรียนเพราะขาดเป้าหมายในการเรียนรู้ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์วิพากษ์ ขาดความสามารถในการสื่อสาร และขาดทักษะการนำแนวคิดทางปรัชญาไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ส่วนในด้านการพัฒนาการเรียนการสอนนั้น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันพบว่าในประเทศไทยยังไม่ค่อยมีการเสวนาหรือร่วมกันคิดเพื่อพัฒนาเรื่องวิธีการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญามากนัก หรือหากจะมีแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาบ้าง แต่ก็แทบจะไม่มีบททดลองนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้อย่างได้ผลมากนักเพียงใด ด้วยเหตุดังกล่าว รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาจึงเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นทางหนึ่งในการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาให้กับนิสิตนักศึกษาในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต และเป็นอีกหนึ่งจุดเริ่มต้นที่เป็นรูปธรรมของการพัฒนาการเรียนการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาสำหรับนิสิตนักศึกษาหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. วิเคราะห์สภาพการจัดหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาระดับปริญญาบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวเป็นวิชาเอก
2. วิเคราะห์วิธีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาสำหรับนิสิตนักศึกษาหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต
3. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา
4. พัฒนาคู่่มือการใช้รูปแบบและแผนการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความสามารถเชิงปรัชญา (Doing Philosophy หรือ Philosophizing) หมายถึง การใช้ทักษะทางปัญญา 4 ด้าน คือ การตีความและวิเคราะห์ การสร้างข้อถกเถียง การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และการสื่อสาร เพื่อเป็นเครื่องมือในการไต่ตรองปรัชญาอันเป็นเรื่องราว ข้อสงสัย รวมทั้งความประหลาดใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว ไม่ว่าจะ เป็นโลก สังคม และสถานะของตัวเราในโลกและสังคมนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ชัดเจนที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การไต่ตรองว่าอะไรคือเนื้อแท้ของมนุษย์และโลก แท้จริงแล้วมนุษย์มีอิสระหรือไม่ อะไรคือเกณฑ์ตัดสินความดี ความรู้คืออะไรและได้มาจากทางใด วิธีการทางวิทยาศาสตร์มีจุดอ่อนอย่างไรหรือไม่ ความหมายของคำต่างๆ ที่เราใช้อยู่ทุกวันนี้ได้มาอย่างไร เป็นต้น

รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดระบบอย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับ ทฤษฎี หลักการเรียนรู้ หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้นิสิต นักศึกษารู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1. ทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดของ รูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการเรียนการสอน 4. ผลที่นิสิตนักศึกษาจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ

นิยามปฏิบัติการ

ความสามารถเชิงปรัชญา หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความสามารถเชิงปรัชญาแต่ละด้าน เป็นดังนี้

1. การตีความและวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1.1 ดึงคำสำคัญออกมาเพื่อการวิเคราะห์ได้ 1.2 ระบุได้ว่าประเด็นสำคัญ ที่มีการโต้แย้ง หรือกล่าวถึงในข้อโต้แย้งทางปรัชญานั้นๆ คืออะไร 1.3 ระบุและอธิบายเป้าหมายหลักของประเด็นของเอกสาร ทางปรัชญา หรือนักคิดคนนั้นๆ ได้ และ/หรือสามารถทำความเข้าใจความหมายของข้อความ โครงสร้างเนื้อหาความคิด และ แปลความหมายออกมาใช้ได้ ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันหรือในบริบทใหม่ๆ 1.4 สรุปและอธิบายข้อสนับสนุนหลักสำหรับ ข้อสรุปหลักได้ (ในกรณีที่ไม่มีความทางปรัชญานั้นๆ ไม่มีการระบุถึงข้อสนับสนุนหลักสำหรับข้อสรุปหลักอย่างชัดเจน อาจารย์อาจไม่ต้องวัดตัวบ่งชี้) 1.5 ระบุและอธิบายสมมติฐานหลักของเอกสารทางปรัชญาหรือนักคิดคนนั้นๆ ได้ 1.6 ระบุ ข้อความหรือมโนทัศน์ที่ไม่สมบูรณ์ คลุมเครือ หรือไร้ความหมายได้ 1.7 ตั้งคำถามต่อแนวคิดของนักคิด/เอกสารทาง ปรัชญาได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น โดยอาจเป็นการตั้งคำถามจากข้อสงสัยของตนเองที่มีต่อแนวคิดของนักคิด หรือ เอกสารทางปรัชญา การตั้งคำถามกับตัวเองเพื่อการฝึกคิดวิเคราะห์วิพากษ์เพื่อหาคำตอบต่อไป หรืออาจเป็นการตั้งคำถาม ต่อยอดเพื่อไปสู่เรื่องอื่นๆ ทางปรัชญาต่อไป 1.8 ระบุและอธิบายกลยุทธ์โครงสร้างการเขียนของบทความหรือนักคิดคนนั้นๆ ได้ 1.9 แยกความแตกต่างระหว่างการเข้าใจกับการประเมินเอกสารทางปรัชญาที่อ่านได้ 1.10 ใช้หลักการของการให้ความ เป็นธรรมในการตีความงานของผู้อื่น (Principle of Charity) ได้ คือ ในการตีความงานของผู้อื่น ควรตีความในแบบที่ทำให้ข้อ ถกเถียงของเขามีความหนักแน่น(strong) ที่สุด แล้วค่อยวิพากษ์ต่อไป

2. การสร้างข้อถกเถียง ประกอบด้วย 2.1 ดึงข้ออ้างหรือข้อสรุปออกมาจากเอกสารทางปรัชญา หรือเนื้อหาทาง ปรัชญานั้นๆ ได้ 2.2 ระบุความแตกต่างระหว่างจุดยืนและข้อถกเถียงสำหรับจุดยืนนั้นๆ ได้ 2.3 สามารถประเมินความ

สมเหตุสมผลของข้อถกเถียงตามหลักตรรกวิทยาในระบบใดระบบหนึ่งได้ 2.4 สามารถสร้างข้อโต้แย้ง(ข้อไม่เห็นด้วย)ที่มีเหตุผลต่อข้อถกเถียงทางปรัชญาได้ 2.5 สามารถสร้างข้อถกเถียงเพื่อสนับสนุน และโต้แย้งจุดยืนทางปรัชญาหนึ่งๆ ได้

3. การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา ประกอบด้วย 3.1 มีความรู้พื้นฐานใน “ศัพท์เทคนิค” ที่สำคัญทางปรัชญา 3.2 อธิบายและนำเสนอแนวคิดทฤษฎีทางปรัชญาที่ได้เรียนในรายวิชานั้นๆ ไปใช้ในการตอบปัญหาต่างๆ ในชั้นเรียนได้ 3.3 ใช้การวิเคราะห์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Analysis) เพื่อแก้ปัญหาทางปรัชญาได้ 3.4 แยกแยะระหว่างข้ออ้างเชิงประสบการณ์ และข้ออ้างแบบก่อนประสบการณ์ได้ในขอบเขตหนึ่งเท่าที่ได้เรียนมา 3.5 สามารถประเมินบทความ/แนวคิดทางปรัชญานั้นๆ ได้ หรือสามารถประเมินจากกรอบทางปรัชญาหนึ่งๆ ได้ (ทั้งนี้ขึ้นกับรายวิชาปรัชญาที่มีการเรียนการสอน) 3.6 แยกแยะความแตกต่างระหว่างคำถามทางปรัชญาและคำถามที่ไม่ใช่ทางปรัชญาได้ 3.7 อธิบายความแตกต่างของวิธีการทางปรัชญาและวิธีการของสาขาอื่นได้ 3.8 เชื่อมโยงและบูรณาการการอภิปรายระหว่างสาขาของปรัชญาได้

4. การสื่อสาร ประกอบด้วย 4.1 รับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างมีมารยาท และรู้จักใช้เหตุผลสนับสนุนความคิดเห็นของตนเอง 4.2 สามารถเลือกใช้คำอย่างเหมาะสมและชัดเจนทั้งในการพูดนำเสนอในชั้นเรียนและการเขียน 4.3 สามารถเขียนอธิบาย และพูดอภิปรายนำเสนอประเด็นทางปรัชญาในชั้นเรียนอย่างตรงประเด็นที่ตั้งไว้ 4.4 เขียนบทความได้โดยมีการวางแผนกลยุทธ์การเขียนและดำเนินการไปตามที่วางแผนไว้ 4.5 เขียน/แสดงความคิดทางปรัชญาได้อย่างเป็นระบบเชิงตรรกะ ไม่ขัดแย้งในตัวเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง มีการดำเนินการดังตาราง 1 ต่อไปนี้
ตาราง 1 วิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ประชากร/ตัวอย่าง	เครื่องมือ	การเก็บและ รวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1.วิเคราะห์สภาพ การจัดหลักสูตร ปรัชญา/ปรัชญา และศาสนาระดับ ปริญญาบัณฑิต ของสถาบันอุดม ศึกษาที่เปิดสอน หลักสูตรดังกล่าว เป็นวิชาเอก	1.1 ประธานหลักสูตร ปรัชญา/ปรัชญาและ ศาสนา ระดับปริญญา บัณฑิต จำนวน 11 คน 1.2 อาจารย์ประจำที่สอน ในหลักสูตรปรัชญา/ ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 94 คน 1.3 นิสิตนักศึกษาในระดับ ปริญญาบัณฑิตใน หลักสูตรปรัชญา/ปรัชญา และศาสนา ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 1,466 คน 1.4 เอกสารมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ของหลักสูตรปรัชญา/	1.1แบบวิเคราะห์ เอกสารมาตรฐาน คุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาของ หลักสูตรปรัชญา/ ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต ศึกษาวิเคราะห์การ ระบุถึงการพัฒนา ความสามารถเชิง ปรัชญา 4 ด้าน คือ การตีความและ วิเคราะห์ การสร้าง ข้อถกเถียง การ ความรู้ทางปรัชญา และการรู้จักใช้วิธีการ ทางปรัชญา และการ	การวิเคราะห์เอกสาร และทำหนังสือขอ อนุญาตเก็บข้อมูลและ เอกสารรับรองจาก มหาวิทยาลัยขอความ อนุเคราะห์ไปยัง สถาบันอุดม ศึกษาที่ ต้องการเก็บข้อมูล 11 แห่ง เพื่อขอความ ร่วมมือในการตอบ แบบสอบถาม แบบ ตรวจสอบรายการ แบบทดสอบ และการ ใช้แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ในการ สัมภาษณ์ พร้อมทั้งส่ง	1. แบบวิเคราะห์เอกสาร มาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาของ สาขาปรัชญา/ปรัชญา และศาสนา ระดับ ปริญญาบัณฑิต และ แบบตรวจสอบรายการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบด้วยการใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ การ จัดระเบียบข้อมูล จัด กลุ่มข้อมูล และการ สังเคราะห์ 2.แบบสัมภาษณ์ทุกฉบับ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วยการจัด

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ประชากร/ตัวอย่าง	เครื่องมือ	การเก็บและ รวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
	ปรัชญาและศาสนา ประกอบด้วย รายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2) รายละเอียด ของรายวิชา (มคอ.3) และรายงานผลการ ดำเนินการของรายวิชา (มคอ.5) ประชากรทั้งหมดนี้ จากสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานคริ นทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย และ วิทยาลัยแสงธรรม -ตัวอย่างใช้เป็นกลุ่ม เดียวกับประชากร	สื่อสาร จาก (1) รายละเอียดของ หลักสูตร (มคอ.2) (2) รายละเอียดของ รายวิชา (มคอ.3) ¹ และ (3) รายงานผลการ ดำเนินการของ รายวิชา (มคอ.5) 1.2 แบบตรวจสอบ รายการสำหรับ อาจารย์อาจารย์ราย วิชาเอกบังคับระดับ ปริญญาบัณฑิตใน หลักสูตรปรัชญา/ ปรัชญาและศาสนา เรื่องการพัฒนา ความสามารถเชิง ปรัชญาในรายวิชา ปรัชญา(เฉพาะใน หมวดวิชาเอกบังคับ) 1.3 แบบสัมภาษณ์ ประธานหลักสูตร เกี่ยวกับการพัฒนา ความสามารถเชิง ปรัชญาในการจัด หลักสูตรปรัชญา/ ปรัชญาและศาสนา ในระดับปริญญา บัณฑิตของ สถาบันอุดมศึกษา	ประเด็นการสัมภาษณ์ ไปล่วงหน้า	ระเบียบข้อมูล จัดกลุ่ม ข้อมูล และการ สังเคราะห์ 3.แบบสอบถาม และ แบบทดสอบ ความสามารถเชิง ปรัชญาแบบปรนัย โดย การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹ เฉพาะมคอ.3 ที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้การวิเคราะห์การระบุถึงความสามารถเชิงปรัชญา 4 ด้าน รายตัวบ่งชี้จากนิยามปฏิบัติการรวมทั้งสิ้น จำนวน 28 ตัว
บ่งชี้ตามนิยามปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ประชากร/ตัวอย่าง	เครื่องมือ	การเก็บและ รวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
		<p>เป็นแบบสัมภาษณ์ เชิงลึก</p> <p>1.4 แบบสอบถาม อาจารย์ประจำ หลักสูตรและนิสิต นักศึกษาหลักสูตร ปรัชญา/ปรัชญาและ ศาสนาเกี่ยวกับการ พัฒนาความสามารถ เชิงปรัชญาในการจัด หลักสูตรปรัชญา/ ปรัชญาและศาสนา</p> <p>1.5 แบบทดสอบ ความสามารถเชิง ปรัชญาแบบปรนัย จำนวน 33 ข้อ สำหรับนิสิตนักศึกษา หลักสูตรปรัชญา/ ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต ของ สถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง</p>		

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ประชากร/ตัวอย่าง	เครื่องมือ	การเก็บและ รวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
2.วิเคราะห์ วิธีการพัฒนา ความสามารถ เชิงปรัชญา สำหรับนิสิต นักศึกษา หลักสูตร	<p>2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญา และ/หรือการสอนปรัชญาที่มี ผลงานด้านการสอนปรัชญาเพื่อ พัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา</p> <p>2.2 เอกสารบทความและ งานวิจัยเกี่ยวกับการสอน</p>	<p>แบบวิเคราะห์ เอกสาร เกี่ยวกับการ สอนปรัชญา เพื่อพัฒนา ความสามารถ เชิงปรัชญา</p>	<p>การวิเคราะห์ เอกสาร และทำ หนังสือขอ อนุญาตเก็บ ข้อมูลและ เอกสารรับรอง จากมหาวิทยาลัย</p>	<p>การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วยการจัดระเบียบ ข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และการ สังเคราะห์</p>

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ประชากร/ตัวอย่าง	เครื่องมือ	การเก็บและ รวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ปรัชญา/ ปรัชญาและ ศาสนา ระดับ ปริญญาบัณฑิต	ปรัชญาเพื่อพัฒนา ความสามารถเชิงปรัชญา ตัวอย่าง คือ 2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญา และ/หรือการสอนปรัชญาที่มี ผลงานด้านการสอนปรัชญาเพื่อ พัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา จำนวนทั้งหมดเท่าที่มี ใช้ วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) 2.2 เอกสารเกี่ยวกับการสอน ปรัชญาเพื่อพัฒนา ความสามารถเชิงปรัชญา มี เกณฑ์ในการเลือกคือ ได้รับการ ตีพิมพ์มาแล้วไม่เกิน 10 ปี นับตั้งแต่ปีค.ศ.2015 ลงไป	และแบบ สัมภาษณ์ เกี่ยวกับวิธีการ พัฒนา ความสามารถ เชิงปรัชญา สำหรับนิสิต นักศึกษา หลักสูตร ปรัชญา/ปรัชญา และศาสนาใน ระดับปริญญา บัณฑิต	ขอความ อนุเคราะห์ไปยัง ผู้เชี่ยวชาญด้าน ปรัชญาและ/หรือ การสอนปรัชญา เพื่อขอเก็บข้อมูล โดยการ สัมภาษณ์ ดำเนินการนัด หมายวันเวลา และสถานที่ใน การสัมภาษณ์ พร้อมทั้งส่ง ประเด็นการ สัมภาษณ์ไป ล่วงหน้า	
3. พัฒนา รูปแบบการ เรียนการสอน เพื่อพัฒนา ความสามารถ เชิงปรัชญาของ นิสิตนักศึกษา ระดับปริญญา บัณฑิตใน หลักสูตร ปรัชญา/ ปรัชญาและ ศาสนา	-การสังเคราะห์ข้อมูลจาก วัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 นำมา พัฒนาเป็น (ร่าง) รูปแบบฯ นำไปตรวจสอบโดยการจัด สัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (connoisseurship) แล้วนำไป ทดลองใช้ -ประชากรสำหรับการทดลองใช้ รูปแบบฯ คือ นิสิตนักศึกษาระดับปริญญา บัณฑิตที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปี ที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิ โรฒ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 587 คน -ตัวอย่างสำหรับการทดลองใช้ รูปแบบฯ คือ นิสิตนักศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ใน การประเมิน รูปแบบการ เรียนการสอนที่ พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3.1 แบบทดสอบ ความสามารถ เชิงปรัชญา แบบอัตนัย จำนวน 9 ข้อ 3.2 แบบวัด ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน รายวิชาปรัชญา เบื้องต้น	ดำเนินการ ทดลองใช้รูปแบบ การเรียนการสอน ในการสอน รายวิชาปรัชญา เบื้องต้น 15 สัปดาห์ สัปดาห์ ละ 1 ครั้ง ครั้ง ละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา ทั้งสิ้น 45 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560	-แบบทดสอบความสามารถ เชิงปรัชญาแบบอัตนัย และ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนรายวิชาปรัชญาเบื้องต้น โดยใช้สถิติ t-test dependent -แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยการคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน -แบบสังเกตพฤติกรรมนิสิต นักศึกษาแบบประมาณค่า 4 ระดับ โดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ประชากร/ตัวอย่าง	เครื่องมือ	การเก็บและ รวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
	หลักสูตรปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิ โรฒที่ลงทะเบียนเรียนวิชา ปรัชญาเบื้องต้น (ปญ101) กลุ่ม B จำนวน 35 คน ทำการ เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกกลุ่มนิสิต นักศึกษาในหลักสูตรปรัชญา และศาสนาที่ยังไม่เคยศึกษา วิชาปรัชญามาก่อน ผู้วิจัย เลือกทดลองใช้รูปแบบการเรียน การสอนในรายวิชาปรัชญา เบื้องต้น โดยมีเกณฑ์ในการ เลือก คือ เป็นรายวิชาที่นิสิต นักศึกษาวิชาเอกปรัชญาและ ศาสนาชั้นปีที่ 1 ต้องลงทะเบียน เรียนทุกคน ในภาคการศึกษา แรก	3.3 แบบสังเกต พฤติกรรม การเรียนรู้ ความตั้งใจเรียน การมีส่วนร่วม ในการเรียน ความสามารถ เชิงปรัชญา และการ ประยุกต์ใช้ 3.4 แบบสอบถาม ความพึงพอใจ ในการเรียนรู้ ตามรูปแบบที่ พัฒนาขึ้น		
4.พัฒนาคู่มือ การใช้รูปแบบ และแผนการ สอน	(ร่าง) คู่มือการใช้รูปแบบฯ และ แผนการสอนรายวิชาปรัชญา เบื้องต้น นำไปตรวจสอบโดย การจัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (connoisseurship)	-	ข้อมูลจาก (ร่าง) รูปแบบ	วิเคราะห์ข้อมูลจาก (ร่าง) รูปแบบ และสังเคราะห์ข้อมูล ตามองค์ประกอบของคู่มือการใช้ รูปแบบฯ และแผนการสอน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาในระดับปริญญาบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวเป็นวิชาเอก แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามคอ.2 มคอ.3 และมคอ.5 ของหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต จากสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่งที่มีการเปิดสอนหลักสูตรดังกล่าวเป็นวิชาเอกเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของปรัชญาสายวิเคราะห์ 4 ด้าน คือ การตีความและวิเคราะห์ การสร้างข้อถกเถียง การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และการสื่อสาร สรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.1.1 ผลการวิเคราะห์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มคอ.2 รายละเอียดของหลักสูตร พบว่าปรัชญาของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ และผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา ของหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีข้อมูลด้านนี้และผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ สถาบันอุดมศึกษาที่มีข้อมูลด้านปรัชญาหลักสูตร มีจำนวน 9 แห่ง ความสำคัญของหลักสูตร จำนวน 5 แห่ง วัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำนวน 9 แห่ง และผลการเรียนรู้ด้านความรู้และทักษะทางปัญญา จำนวน 10 แห่ง มีการระบุถึงคำสำคัญ หรือประโยคสำคัญเกี่ยวกับความสามารถเชิงปรัชญาที่กำหนดไว้ 4 ด้าน คือ การตีความและวิเคราะห์ การสร้างข้อถกเถียง การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และการสื่อสาร และแผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาของรายวิชาเอกบังคับ ของหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต ของสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับอนุญาตให้เข้าได้ถึง 10 แห่ง รวมรายวิชาเอกบังคับทั้งสิ้น 136 รายวิชา มีการระบุถึงคำสำคัญ หรือประโยคสำคัญเกี่ยวกับความสามารถเชิงปรัชญาที่กำหนดไว้ 4 ด้าน เป็นจำนวน 128 รายวิชา และขาด 1 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร เป็นจำนวน 8 รายวิชา

1.1.2 ผลการวิเคราะห์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มคอ.3 รายละเอียดของรายวิชา (พิจารณาเฉพาะรายวิชาเอกบังคับ) พิจารณาตามตัวบ่งชี้จากนิยามปฏิบัติการของความสามารถเชิงปรัชญา 4 ด้าน รวมเป็นจำนวน 28 ตัวบ่งชี้ ผลการวิเคราะห์ มีการค้นพบว่า ด้านจุดมุ่งหมายของรายวิชา จากรายวิชาเอกบังคับรวมทั้งสิ้นจำนวน 80 รายวิชา รายวิชาส่วนใหญ่ จำนวน 32 รายวิชา มีการระบุถึงคำสำคัญ หรือประโยคสำคัญเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความสามารถเชิงปรัชญา ระดับมากที่สุด (24-28 ตัวบ่งชี้) ด้านคำอธิบายรายวิชา จากรายวิชาเอกบังคับรวมทั้งสิ้นจำนวน 101 รายวิชา รายวิชาส่วนใหญ่จำนวน 45 รายวิชา มีการระบุถึงคำสำคัญ หรือประโยคสำคัญเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความสามารถเชิงปรัชญา ระดับน้อยที่สุด (0-5 ตัวบ่งชี้) และด้านการพัฒนาผลการเรียนรู้ (พิจารณาเฉพาะด้านความรู้และทักษะทางปัญญา) จากรายวิชาเอกบังคับรวมทั้งสิ้นจำนวน 85 รายวิชา รายวิชาส่วนใหญ่จำนวน 54 รายวิชา มีการระบุถึงคำสำคัญ หรือประโยคสำคัญเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความสามารถเชิงปรัชญา ระดับมากที่สุด (24-28 ตัวบ่งชี้)

1.1.3 ผลการวิเคราะห์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มคอ.5 ผลการดำเนินการของรายวิชา (เอกบังคับ) พบว่า จากผลการดำเนินการของรายวิชาเอกบังคับในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา จากสถาบันอุดมศึกษา 7 แห่ง ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ รวมทั้งสิ้น 59 รายวิชา ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ของรายวิชาเอกบังคับส่วนใหญ่จำนวน 51 รายวิชา มีการระบุถึงคำสำคัญ หรือประโยคสำคัญเกี่ยวกับความสามารถเชิงปรัชญาที่กำหนดไว้ 4 ด้าน คือ การตีความและวิเคราะห์ การสร้างข้อถกเถียง การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และการสื่อสาร

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประธานหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต หรืออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา เกี่ยวกับสภาพหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ในประเด็นการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา สรุปได้ดังตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของ ประธานหลักสูตร หรืออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของ ประธานหลักสูตร หรืออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา
ด้านการเรียนการสอน ปรัชญาในหลักสูตร ปรัชญา/ปรัชญาและ ศาสนา	มีการสอนปรัชญาสายวิเคราะห์ (analytic) เป็นหลัก และมีความเห็นตรงกันว่าการสอนปรัชญา คือ การพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาให้เกิดขึ้นในตัวนิสิตนักศึกษา รวมทั้งให้ความเห็นว่าความสามารถเชิงปรัชญา 4 ด้าน สำหรับปรัชญาสายวิเคราะห์ คือ การตีความและวิเคราะห์ การสร้างข้อถกเถียง การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และการสื่อสาร ควรมีการพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวนิสิตนักศึกษา และในการเรียนการสอนปรัชญาแต่ละรายวิชา ควรมีการพัฒนาอย่างน้อย 2 ด้านขึ้นไป เนื่องจากแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งควรมีการจัดสัมมนาด้านหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพิจารณาว่ารายวิชาปรัชญาของชั้นปีที่ 1-4 รายวิชาใด จะพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาด้านใด และพัฒนาในระดับใด เช่น ระดับพื้นฐานหรือระดับการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้การพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนามีความเป็นระบบและชัดเจนมากขึ้น
ด้านอิทธิพลของ วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มี ต่อการพัฒนา ความสามารถเชิงปรัชญา	มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า รูปแบบของค่านิยมและความเชื่อมีผลต่อการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษา เช่น การมีความเชื่อดั้งเดิมบางอย่างก็สามารถส่งผลให้การพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาเกิดขึ้นได้ยาก คือ นิสิตนักศึกษาอาจไม่สามารถที่จะตั้งคำถามเพื่อวิเคราะห์วิพากษ์เกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ ของตนได้
ด้านจุดอ่อนและจุดแข็ง ของนิสิตนักศึกษา ในการ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ความสามารถเชิงปรัชญา	จุดอ่อน คือ ไม่ตั้งใจเรียน หวังเพียงแค่ว่าจบ ไม่มุ่งหวังในผลการเรียน ไม่ค่อยชอบการทำงานหนัก ไม่ค่อยชอบคิดและไม่ค่อยชอบอ่าน และจุดแข็ง คือ กล้าแสดงความคิดเห็นและชอบการอภิปรายถกเถียงต่างๆ
การทำวิจัยเกี่ยวกับการ พัฒนาความสามารถเชิง ปรัชญา	ประธานหลักสูตร /อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา โดยรวมมองเห็นถึงความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา แต่ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยในประเด็นนี้ เนื่องจากคณาจารย์ที่ทำวิจัยทางปรัชญาจะทำในเชิงลึกมากกว่าเชิงบูรณาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน
ด้านผลการดำเนินการ ของหลักสูตรเกี่ยวกับการ พัฒนาความสามารถเชิง ปรัชญา	หลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาของแต่ละสถาบันพบกับปัญหาที่แตกต่างกันไป เช่น ด้านรายวิชาในหลักสูตร พบว่ามีปัญหา คือ รายวิชาปรัชญาในหลักสูตรยังไม่มี ความชัดเจนว่าวิชาใดควรจะพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาด้านใดบ้าง รวมทั้งรายวิชาในหลักสูตรขาดความลึกซึ้งและทำให้ไม่สามารถพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาได้มากเท่าที่ควรจะเป็น

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของ ประธานหลักสูตร หรืออาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา
สิ่งที่ต้องการแก้ไขเมื่อ ครบรอบหลักสูตร	มีความแตกต่างหลากหลายกันไปตามเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันของหลักสูตรในแต่ละ สถาบัน สรุปได้ดังนี้ (1) ปรับความเชื่อมโยงของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรว่าจะ เรียงลำดับการเรียนการสอนแต่ละวิชาอย่างไร วิชาใดควรต่อยอดจากวิชาใด เพื่อการ พัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาอย่างเข้มข้นขึ้นเมื่อนิสิตนักศึกษาเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้น (2) พัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถเชิงปรัชญาให้กับ นิสิตนักศึกษา (3) ปรับจำนวนนิสิตนักศึกษาให้น้อยลง เพื่อให้อาจารย์เอาใจใส่นิสิตนักศึกษาได้อย่าง ทั่วถึงมากขึ้น

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามคณาจารย์ในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาที่สอนใน
ระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 38 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 9 แห่ง (คิดเป็นร้อยละ 40.42 จากทั้งหมด 94 คน ใน
สถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสามารถเชิงปรัชญา สรุปได้ดังตาราง 3 ต่อไปนี้
ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนปรัชญาของอาจารย์เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถเชิง
ปรัชญาโดยรวมและรายด้าน

สภาพปัจจุบันของการเรียนการสอน ปรัชญาของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ขั้ววางแผนการสอน	3.89	0.85	มาก
2. การดำเนินการเรียนการสอน	4.14	0.74	มาก
3. การใช้ทรัพยากรประกอบการเรียน การสอน	4.08	0.77	มาก
4. การวัดและประเมินผล	4.11	0.78	มาก
5.การพัฒนาตนเองด้านการสอน	3.91	0.99	มาก
รวม	4.06	0.74	มาก

จากตาราง 3 พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่มีการนำเรื่องการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาให้กับนิสิตศึกษามาเป็น
ส่วนประกอบหนึ่งในการวางแผนการสอน การดำเนินการเรียนการสอน การใช้ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน การวัด
และประเมินผล และการพัฒนาตนเองด้านการสอนในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรก คือการ
ดำเนินการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.14, S.D.=0.74$) รองลงมา คือ การวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.11, S.D.=0.78$) ส่วนด้านที่มี
คะแนนต่ำสุด คือ ขั้ววางแผนการสอน ($\bar{X}=3.89, S.D.=0.85$)

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/
ปรัชญาและศาสนา จำนวน 740 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 9 แห่งที่มีการเปิดหลักสูตรดังกล่าวเป็นวิชาเอก (คิดเป็นร้อยละ
50.47 จากจำนวนทั้งหมด 1,466 คน ในสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง) ในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถเชิง
ปรัชญาของอาจารย์ สรุปได้ดังตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนของหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาใน
ประเด็นของการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา ตามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา โดยรวมและรายด้าน

สภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ของหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาในประเด็นของ การพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการดำเนินการสอนของอาจารย์	4.06	0.54	มาก
2. ด้านทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน	3.92	0.64	มาก
3. ด้านการวัดและประเมินผล	4.00	0.63	มาก
รวม	4.01	0.55	มาก

จากตาราง 4 พบว่าความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ที่มีต่อสภาพปัจจุบันของการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนของหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาในประเด็นของการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01, S.D.=0.55$) โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือการดำเนินการสอนของอาจารย์ ($\bar{X}=4.06, S.D.=0.54$) รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.00, S.D.=0.63$) ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุด คือ ด้านทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.92, S.D.=0.64$)

1.5 ผลการวิเคราะห์ความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา จำนวน 667 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45.49 จากทั้งหมด จำนวน 1,466 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง จากการทำแบบทดสอบความสามารถเชิงปรัชญา ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 33 ข้อ สรุปได้ดังตาราง 5 ต่อไปนี้

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความสามารถเชิงปรัชญา จำแนกเป็นโดยรวมกับรายด้าน (N=667)

ความสามารถเชิงปรัชญา	แบบทดสอบ				\bar{X} (S.D.)	ระดับ
	ความสามารถ เชิงปรัชญา ข้อที่	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด		
1.ด้านการตีความและการ วิเคราะห์	1,2,3,4,5,6, 7,8,14,25	10	0	8	3.34(1.73)	น้อย
2. ด้านการสร้างข้อถกเถียง	9,10,11,12, 13,26,27	7	0	7	2.70(1.51)	น้อย
3.ด้านการมีความรู้ทางปรัชญา และรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา	15,16,17, 18,28,29, 30,31,32,33	10	0	9	4.14(2.07)	ปาน กลาง
4.ด้านการสื่อสาร	19,20, 21,22,23,24	6	0	6	2.62(1.44)	ปาน กลาง

ความสามารถเชิงปรัชญา	แบบทดสอบ				\bar{X} (S.D.)	ระดับ
	ความสามารถ	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด		
	เชิงปรัชญาข้อที่					
5.ด้านที่ 1-4 รวมทั้งฉบับ 1-33		33	2	27	12.81(4.83)	น้อย

จากตาราง 5 พบว่า คะแนนทดสอบความสามารถเชิงปรัชญาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

(\bar{X} =12.81, S.D.=4.83, Max=27, Min=2) โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรก คือด้านการมีความรู้ทางปรัชญาและรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา (\bar{X} =4.14, S.D.=2.07, Max=9, Min=0) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสาร (\bar{X} =2.62, S.D.=1.44, Max=6, Min=0) ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุด คือ ด้านการสร้างข้อถกเถียง (\bar{X} =2.70, S.D.=1.51, Max=7, Min=0)

2.ผลการวิเคราะห์วิธีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาสำหรับนิสิตนักศึกษาหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มี 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา โดยกำหนดคุณสมบัติในการคัดกรองเอกสาร คือ เป็นเอกสารต่างประเทศที่ระบุถึงการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาในการเรียนการสอนปรัชญาระดับปริญญาบัณฑิต 10 ปีลงไป นับจากปีค.ศ.2015 และเอกสารภาษาไทยตั้งแต่ปีพ.ศ.2541-2560 เลือกเป็นเอกสารสำคัญทั้งสิ้น 49 เรื่อง นำมาจัดกลุ่มวิธีการ/กิจกรรมการเรียนการสอนได้ 14 กลุ่ม ดังนี้ (1) การสอนแบบผสมวิธีการ (2) การสร้างแรงผลักดันในการเรียนรู้ (3) การตรวจสอบความเชื่อ (4) การสอนแบบเพื่อนสอนเพื่อน (5) การเรียนรู้ปรัชญาโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (6) วิธีการแบบโสเครตีส (7) การฝึกอ่านและเขียนงานทางปรัชญา (8) การใช้สื่อออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน (9) การเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย (10) การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (11) การสอนรายวิชาปรัชญาโดยใช้บทสนทนาของเพลโต (12) การประยุกต์ปรัชญาเพื่อใช้ในกรณีต่างๆ ในชีวิตประจำวัน (13) การสอนปรัชญาตามแบบของมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด (14) การสอนปรัชญาโดยใช้กิจกรรมการเขียนแผนผังการอ้างเหตุผล สรุปสาระสำคัญได้ดังตาราง 6 ต่อไปนี้

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์เอกสาร แบ่งตามประเภทของกิจกรรม/วิธีการเรียนการสอน

กิจกรรม/วิธีการเรียนการสอน	พัฒนา ความสามารถ เชิงปรัชญาด้าน			
	1.	2.	3.	4.
1.การสอนแบบผสมวิธีการ มีขั้นตอนในการสอน 2 ขั้น คือ ขั้นตอนที่ 1 การสอนเกี่ยวกับหลักการความสามารถเชิงปรัชญาในช่วงระยะเวลา 2-3 สัปดาห์แรกของการเรียนการสอน เช่น หลักการอ้างเหตุผล การสร้างข้อถกเถียง เป็นต้น ขั้นตอนที่ 2 การเข้าสู่เนื้อหาวิชา หลังจากการสอนเกี่ยวกับหลักการของความสามารถเชิงปรัชญาใน 2-3 สัปดาห์แรกของการเรียนการสอนแล้ว จากนั้นจึงเป็นการเข้าสู่การสอนในเนื้อหาวิชาปรัชญานั้นๆ	●	●	●	
2. การสร้างแรงผลักดันในการเรียนรู้ โดยการเน้นนิสิตนักศึกษาเป็นจุดศูนย์กลาง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษารุ่นใหม่ เพื่อให้เข้าถึงนิสิตนักศึกษาได้มากขึ้น ควรมีการตั้งคำถามว่า นิสิตนักศึกษาควรเรียนรู้อะไร และอาจารย์จะช่วยให้มนิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ได้อย่างไร รวมทั้งสร้าง “ความรู้สึกทางปรัชญา” (Philosophical Sensitivity) ให้เกิดขึ้นในตัวนิสิตนักศึกษา คือ	●	●	●	●

กิจกรรม/วิธีการเรียนการสอน	พัฒนา ความสามารถ เชิงปรัชญาด้าน			
	1.	2.	3.	4.
การตระหนักเกี่ยวกับคำถามนามธรรม และคำถามทั่วไปที่สอดแทรกอยู่ในการมีอยู่ของมนุษย์ ทำได้โดยให้นิสิตนักศึกษาได้ถามและตอบคำถามกันเองจากเรื่องใกล้ตัว โดยเพิ่มความเป็นนามธรรมมากขึ้น เช่น ทำไมจึงเป็นเพื่อนกัน อะไรที่ทำให้คนหนึ่งกับอีกคนเป็นเพื่อนกัน ความเป็นเพื่อนคืออะไร ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การสนทนาทางปรัชญาได้				
3. การตรวจสอบความเชื่อ คือ การให้นิสิตนักศึกษาดำเนินคำถามกับความเชื่อของตน โดยให้ลองคิดว่าความเชื่อบางอย่างที่มีในระบบความเชื่อของตนนั้นอาจนำไปสู่บางสิ่งที่น่าประหลาดใจ หรือการแสดงให้เห็นถึงนิสิตนักศึกษาเห็นถึงความขัดแย้งกันระหว่าง 2 สิ่งที่นิสิตนักศึกษาเชื่อ เช่น ความเชื่อทางจริยศาสตร์ดั้งเดิมของนิสิตนักศึกษา รวมทั้งการยกประเด็นทางปรัชญาบางอย่างขึ้นมาเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกสับสนหรือขัดแย้งในตัวนิสิตนักศึกษา ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาเกิดความคิดวิเคราะห์วิพากษ์ มีการสะท้อนคิดในความเชื่อเดิมของตน และมองเห็นถึงความไม่ลงรอยในความเชื่อเดิม รวมทั้งสร้างกรอบความเชื่อใหม่ที่มีความสมเหตุสมผลขึ้นมาได้	●	●	●	
4. การสอนแบบเพื่อนสอนเพื่อน ทำได้โดยการใช้คำถามแบบ 2 คำตอบ คือ ใช่/ไม่ใช่ หรือการใช้การ์ดคำตอบแบบ ก ข ค ง เพื่อให้ให้นิสิตนักศึกษาเลือกตอบ จากนั้นจึงให้แต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มอภิปรายคำตอบของตนเองว่าเหตุใดตนจึงตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ หรือเหตุใดจึงตอบข้อ ก ข ค หรือ ง ซึ่งหากตอบต่างกันจะต้องพยายามหาว่าเหตุใดจึงเห็นต่างกันโดยการร่วมกันอภิปราย จากนั้นจึงสรุปผลการอภิปราย	●	●		●
5. การเรียนรู้ปรัชญาจากการใช้ปัญหาเป็นหลัก มีแนวทาง คือ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาเรียนรู้ด้วยปัญหาชวนขบคิด (puzzles) และปฏิทรรศน์ (paradoxes) การใช้เรื่องเล่าเชิงอุปมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นแนวคิดทางปรัชญา รวมทั้งใช้เรื่องราวที่เป็นอปริเวีย (aporia) หรือ ความสับสนขัดแย้งกันในเชิงจริยธรรม ให้นิสิตนักศึกษาได้อ่านและพิจารณาเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในเรื่องที่เรียน และได้มีการวิเคราะห์วิพากษ์ อภิปรายถกเถียงร่วมกัน เพื่อหาทางออกให้กับปัญหาดังกล่าว	●	●	●	●
6. วิธีการแบบโสเครติส มีวิธีการสอน คือ 1. วิธีการสอนแบบสืบสอบหรือแบบกระบวนกรก่อให้เกิดความรู้กับนิสิตนักศึกษา (Midwifery) 2. วิธีการสอนแบบการระลึกได้ (Recollection) คือ การให้นิสิตนักศึกษาค้นคว้าและศึกษาสิ่งที่เคยเรียนมาล่วงหน้าเพื่อที่ว่าเมื่ออยู่ในชั้นเรียน อาจารย์และนิสิตนักศึกษาจะสามารถอภิปราย สะท้อนคิด และถกเถียงถึงสิ่งที่อ่านมาแล้วได้เลย 3. วิธีการสอนแบบการตรวจสอบตรงข้าม (Cross-Examination) คือ การให้นิสิตนักศึกษาท้าทายความเชื่อของตนเองโดยการตรวจสอบถึงความเชื่อที่ว่ามีความเป็นเหตุเป็นผลและสอดคล้องต้องกันหรือไม่อย่างไร หรือมีความขัดแย้งในตัวเองอย่างไรหรือไม่	●	●	●	●
7. การฝึกอ่านและเขียนงานทางปรัชญา การฝึกอ่านปรัชญาเชิงวิเคราะห์วิพากษ์แบบโสเครติสประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1 พิจารณาว่าประเด็นปัญหาของเรื่องคืออะไร 2 พิจารณาว่าอะไรคือคำ	●	●	●	●

กิจกรรม/วิธีการเรียนการสอน	พัฒนา ความสามารถ เชิงปรัชญาด้าน			
	1.	2.	3.	4.
สำคัญที่ต้องนำมาวิเคราะห์ 3 วิเคราะห์ให้คำจำกัดความกับคำนั้นๆ 4 ประเมินคำจำกัดความนั้นๆ ในเชิงวิพากษ์ 5) ปรับปรุงและ/หรือทำให้คำจำกัดความชัดเจนขึ้น การฝึกเขียนงานทางปรัชญาในเชิงวิพากษ์ถกเถียง(argumentative) และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ไปพร้อมๆ กัน โดยใช้วิธีการเขียนแบบ “four-sentence paper” ประกอบด้วย 1. พวกเขาพูด (They say) 2. ฉันพูด (I say) 3. อาจจะหนึ่งความคิด (One might object) 4. ฉันตอบ (I reply)				

*หมายเหตุ: ความสามารถเชิงปรัชญาด้านที่ 1 การตีความและวิเคราะห์ ด้านที่ 2 การสื่อสาร ด้านที่ 3 การมีความรู้ทางปรัชญาและการรู้จักใช้วิธีการทางปรัชญา และด้านที่ 4 การสื่อสาร

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาในการเรียนการสอนปรัชญา จำนวน 9 คน สรุปสาระสำคัญได้ดังตาราง 7

ตาราง 7 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาในการเรียนการสอนปรัชญา
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา	อาจารย์ควรคำนึงถึงความแตกต่างกันของนิสิตนักศึกษาทั้งทางด้านสติปัญญาและความสนใจเรียน และควรให้นิสิตนักศึกษาเริ่มต้นเรียนรู้ปรัชญาโดยการตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อของตนเอง และตรวจสอบความสอดคล้องต้องกันของความเชื่อของตนเอง รวมทั้งให้มีการอ่านเชิงวิเคราะห์งานทางปรัชญา และเริ่มต้นฝึกการเขียนโดยการเขียนไดอารี่หรือjournal
การจัดการเรียนการสอนรายวิชาปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา	การพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาในรายวิชาปรัชญาต่างๆ ทุกรายวิชา และโดยการเปิดสอนรายวิชาที่เกี่ยวกับความสามารถเชิงปรัชญาโดยตรง เช่น วิชาตรรกวิทยา วิชาการอ้างเหตุผล เป็นต้น และในทุกรายวิชาปรัชญาอาจมีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาบางอย่างที่เหมือนกัน เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ และมีบางอย่างซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของรายวิชานั้น เช่น ในรายวิชาอภิปรัชญา มีวิธีการทางปรัชญาโดยใช้ตรรกวิทยาแบบModal ในรายวิชาจริยศาสตร์มีการใช้เหตุผลเกี่ยวกับการสรุปว่าสิ่งใด “ควร” ทำ หรือ “ไม่ควร” ทำ แต่อาจารย์แต่ละคนควรจะต้องมีการคุยเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันว่า ในแต่ละรายวิชาควรมีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาด้านใด และความสามารถเชิงปรัชญาในส่วนของวิธีการทางปรัชญาใดเป็นลักษณะเฉพาะของรายวิชานั้นๆ ที่อาจารย์ควรพัฒนานิสิตนักศึกษา
วิธีกิจกรรมการเรียนการสอนปรัชญาเพื่อ	ควรมีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาอย่างบูรณาการ และมีวิธีการ/กิจกรรมต่างๆ คือ 1 การที่อาจารย์ต้องทำเป็นตัวอย่างให้นิสิตนักศึกษาดูว่านักปรัชญามีการทำงานอย่างไร เพื่อให้นิสิต

<p>พัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา</p>	<p>นักศึกษาสามารถอ่านปรัชญาในเรื่องใหม่ๆ ได้เอง และสามารถแสวงหาความรู้ได้เองในเชิงวิพากษ์ 2 การใช้วิธีการแบบโสเครตีส 3 การสอนโดยเชื่อมโยงกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน 4 การให้นิสิตนักศึกษาฝึกอ่านบทความ(Text)ทางปรัชญาต่างๆ หรืออ่านบทสนทนา (Dialogue) ต่างๆ และฝึกให้นิสิตนักศึกษาได้ตั้งคำถามและเขียนบทความทางปรัชญา 5 การจัดให้มีการอภิปรายถกเถียงกันในชั้นเรียน 6 การให้นิสิตนักศึกษาดูภาพยนตร์แล้วฝึกตั้งข้อถกเถียงออกมาวิเคราะห์จากภาพยนตร์นั้นๆ 7 การสอนแบบกลุ่มย่อย</p>
<p>ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา การแก้ไข และข้อเสนอแนะ</p>	<p>1 ปัญหาด้านนิสิตนักศึกษา คือ นิสิตนักศึกษาไม่ตั้งใจเรียน ขาดทักษะการคิด และไม่รู้ว่าเรียนแล้วจะนำไปทำอะไรได้ ซึ่งอาจแก้ไขได้โดยอาจารย์ควรค่อยๆ สอนให้กระบวนการคิดของนิสิตนักศึกษามีความชัดเจนขึ้นและพยายามชี้ให้เห็นและยกตัวอย่างให้เห็นว่าปรัชญาสามารถนำไปทำอะไรในชีวิตการทำงานได้บ้าง 2 ปัญหาด้านหลักสูตร คือ มีรายวิชามากเกินไปหรือน้อยเกินไปจนไม่สามารถพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอาจแก้ไขได้โดยการพิจารณาว่าในเนื้อหาทั้งหมด มีเปอร์เซ็นต์การพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาเท่าใด และอาจปรับระดับเรื่องให้เหมาะสมกับนิสิตนักศึกษา 3 ปัญหาด้านตัวอาจารย์ คือ เนื่องจากปรัชญา ด้วยเนื้อหาของมันเองมีการแฝงไว้ด้วยการให้นิสิตนักศึกษาได้ฝึกทักษะความสามารถเชิงปรัชญาอยู่แล้ว เช่น การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ การตรวจสอบการอ้างเหตุผล เป็นต้น หากอาจารย์นั้นสอนปรัชญาในเชิงประวัติปรัชญาและไม่ได้เน้นว่าแนวคิดทางปรัชญานั้นๆ ที่นักปรัชญาว่าไว้ มีเหตุผลใดรองรับ และเห็นด้วยหรือไม่ แต่สอนเพียงว่านักปรัชญาคนใดพูดแบบใด แล้วจบ ก็อาจนับว่าไม่ได้เป็นการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาใดๆ ให้กับนิสิตนักศึกษา</p>

3.การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนาในระดับปริญญาบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่งทั่วประเทศ และการวิเคราะห์วิธีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา มาสังเคราะห์เพื่อร่างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา และมีการตรวจสอบ(ร่าง)รูปแบบฯ โดยการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) แล้วจึงนำไปทดลองใช้ รูปแบบการเรียนการสอนนี้ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และผลที่จะได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังนำเสนอในแผนภูมิ 1

แผนภูมิ 1 รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา

ส่วนกระบวนการเรียนการสอนขั้นดำเนินการซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนการสอน 5 กิจกรรม และวิธีการสอน 6 วิธี สามารถสรุปได้ดังตาราง 8-9 ต่อไปนี้

ตาราง 8 กิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบฯ

กิจกรรม	วิธีการ
1.อ่านและเขียนก่อนเรียน	นิสิตนักศึกษาทำล่วงหน้า ก่อนการเรียนในชั้นเรียนในครั้งที่อาจารย์กำหนด มีขั้นตอน คือ 1.อ่าน นิสิตนักศึกษาอ่านบทความ/งานเขียนทางปรัชญาที่อาจารย์กำหนดให้ล่วงหน้าก่อนการเรียนในเรื่องนั้นๆ 2. เขียน นิสิตนักศึกษาเขียนสรุปสิ่งที่อ่านออกมาเป็นข้อความที่เป็นคำพูดของตัวเอง โดยมีกระบวนการทำ คือ วาดเป็นแผนผัง หรือมายด์แมป (mind map) หรือเขียนสรุปออกมาเป็นข้อความที่เป็นคำพูดของตนเอง อย่างใดอย่างหนึ่ง และส่งให้อาจารย์ในชั้นเรียน ในวันที่มีเรียนในเรื่องนั้นๆ
2.เกมส์หาคำศัพท์ประจำสัปดาห์	นิสิตนักศึกษาทำในชั้นเรียนต้นชั่วโมงทุกสัปดาห์ มีขั้นตอน คือ 1. นำเสนอ นิสิตศึกษานำเสนอความหมายและตัวอย่างการนำไปใช้ของคำศัพท์ทางปรัชญาที่ได้รับมอบหมายให้ค้นคว้า สัปดาห์ละ 4-5 คน คนละ 1 คำ และอาจารย์ฟังการนำเสนอ ตั้งคำถามและเพิ่มเติมประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน 2.บันทึก นิสิตนักศึกษาทุกคนบันทึกคำศัพท์และความหมาย รวมทั้งยกตัวอย่างการใช้ที่เป็นของตัวเอง เพื่อส่งท้ายชั่วโมง
3.สำรวจตรวจสอบความเชื่อต่างๆ	นิสิตนักศึกษาทำในชั้นเรียน ต้นชั่วโมงก่อนเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนในสัปดาห์นั้นๆ โดยอาจทำสัปดาห์เว้นสัปดาห์ หรือสองสัปดาห์ต่อหนึ่งครั้ง ขึ้นกับความเหมาะสม และความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนในสัปดาห์นั้น โดยทำสลับกับกิจกรรมเรื่อง การรู้จักปรัชญาจากปัญหาทุพีดี (2PD) วิธีการสำรวจความเชื่อ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาสำรวจและตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อของตนเองที่มีอยู่เกี่ยวกับประเด็นเรื่องที่จะเรียนในสัปดาห์นั้น เพื่อพิจารณาว่ามีความขัดแย้งในตัวเองหรือไม่ และหากมีจะปรับแก้อย่างไร
4.รู้จักปรัชญาจากปัญหาชวนขบคิด ปัญหาทางสองแพร่ง และปัญหาปฏิบัติธรรม (ปัญหา 2PD)	นิสิตนักศึกษาทำในชั้นเรียน ต้นชั่วโมงก่อนเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนในสัปดาห์นั้นๆ โดยอาจทำสัปดาห์เว้นสัปดาห์ หรือสองสัปดาห์ต่อหนึ่งครั้ง ขึ้นกับความเหมาะสม และความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนในสัปดาห์นั้น โดยทำสลับกับกิจกรรมสำรวจตรวจสอบความเชื่อต่างๆ มีขั้นตอน คือ 1. สร้างความประหลาดใจ 2. รู้จักสงสัย
5.การเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย : รายงานกลุ่ม	นิสิตนักศึกษาทำใน 4 สัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเข้ากลุ่ม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวม 3 สัปดาห์ 3 ครั้ง เพื่อนำเสนอความคืบหน้าของบทความของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม และนำเสนอรายงานในสัปดาห์ที่ 4

ตาราง 9 วิธีการสอน

วิธีการสอน	รายละเอียดของวิธีการ
1.วิธีการแบบโสเครตีส	การตั้งคำถามแบบสืบสอบ การสอนแบบระลึกได้ (คือ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาได้อ่านเนื้อหาที่จะเรียนมาแล้วล่วงหน้า เพื่อมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน) การตั้งคำถามสะท้อนคิด การส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้

วิธีการสอน	รายละเอียดของวิธีการ
	<p>สร้างจุดยืนของตนเอง โดยการไม่แสดงสถานะว่าอาจารย์เห็นด้วยกับจุดยืนทางปรัชญาแบบใด รวมทั้งการหากระบวนการในการตีความเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา (Thesis-Antithesis-Synthesis) ของเนื้อความทางปรัชญาที่ได้อ่าน มีขั้นตอนคือ</p> <p>1 กำหนดให้นิสิตนักศึกษาอ่านบทสนทนาของเพลโต เช่น เรื่องยูโทโพริ 2 กำหนดให้นิสิตนักศึกษาทดลองถอดโครงสร้างบทสนทนาเป็นกระบวนการในการตีความเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา (Thesis-Antithesis-Synthesis) 3 วิเคราะห์วิธีการตั้งคำถามทางปรัชญาและลักษณะการสืบสอบความหมายคำของโสเครตีส 4 ให้นิสิตนักศึกษาฝึกเขียนบทสนทนาเรื่องเกี่ยวกับการสืบสอบความหมายของคำ เช่น คำเชิงคุณค่า “ความดี” โดยใช้บทสนทนาเรื่องยูโทโพริเป็นตัวอย่างหลักในการตั้งคำถามและสืบสอบความหมาย 5 เชื่อมโยงเรื่องราวในบทสนทนามกับแนวคิดทางปรัชญาที่สำคัญ 6 กำหนดให้นิสิตนักศึกษาฝึกเขียนบทสนทนาที่มีลักษณะของการตั้งคำถามสืบสอบความหมายและนำแนวคิดทางปรัชญาเข้ามาผสมผสาน หรือทำอะไรต่อไป (What's next) คือ การวิเคราะห์ถึงสิ่งที่ควรอภิปรายต่อไปจากบทสนทนาที่จบลงไปแล้ว และกำหนดให้นิสิตนักศึกษาได้ทดลองเขียนบทสนทนาดังกล่าวต่อไป โดยตั้งประเด็นให้นิสิตนักศึกษาได้คิดต่อ เช่น “หลังจากจบบทสนทนาในเรื่องยูโทโพริ ท่านคิดว่าหาก โสเครตีสและยูโทโพริมาพบกันอีก บทสนทนาทางปรัชญาของพวกเขาต่อไปจะเป็นอย่างไร โปรดสร้างบทสนทนาดังกล่าวนี้โดยกำหนดให้มีกระบวนการในการตีความเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา (Thesis-Antithesis-Synthesis) อย่างน้อย 1 ชุด”</p>
2.การสอนแบบเพื่อนสอนเพื่อน	<p>แบ่งนิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่ม กำหนดให้แต่ละกลุ่มออกมาอธิบายเล่าเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาตามหัวข้อและประเด็นที่อาจารย์กำหนด ให้เพื่อนอีกกลุ่มฟัง พร้อมตั้งคำถามให้กลุ่มที่ฟังได้ร่วมกันอภิปรายถกเถียงต่อไป</p>

ตาราง 9 วิธีการสอน (ต่อ)

วิธีการสอน	รายละเอียดของวิธีการ
3.การฝึกเขียนงานทางปรัชญา	<p>มีขั้นตอนการฝึกเขียน ดังนี้</p> <p>1 เรียบเรียงสาระสำคัญที่ปรากฏในสิ่งที่อ่าน นิสิตนักศึกษาเขียนบันทึกสรุปสาระสำคัญจากสิ่งที่ได้อ่าน โดยสรุปออกมาเป็นคำพูดของตัวเอง</p> <p>2 แสดงความเห็นต่อสิ่งที่ได้อ่าน นิสิตนักศึกษาแสดงความเห็นด้วยและ/หรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ได้อ่าน พร้อมแสดงเหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ</p> <p>3 ข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้นต่อข้อวิพากษ์ของผู้เขียน นิสิตนักศึกษาวเคราะห์ต่อไปถึงข้อโต้แย้ง หรือตัวอย่างแย้งที่อาจเกิดได้กับข้อวิพากษ์ของตน</p> <p>4 คำตอบต่อข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้น นิสิตนักศึกษาให้คำตอบต่อข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้น</p> <p>5 สรุป นิสิตนักศึกษาเขียนสรุปรวบยอดสิ่งที่เขียนมาทั้งหมด ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของบทความ</p>

วิธีการสอน	รายละเอียดของวิธีการ
	จากนั้นอาจารย์นำรูปรีดที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับตรวจสอบประเด็นข้างต้นให้นิสิตนักศึกษาแต่ละคนได้แลกเปลี่ยนตรวจสอบ และอาจมีการตั้งคำถามในงานเขียนซึ่งกันและกัน หรือเปิดประเด็นเพิ่มเติมเพื่อให้งานเขียนมีความชัดเจนขึ้น
4.การใช้บทบาทสมมติ	แบ่งนิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่ม ประมาณกลุ่มละ 4-5 คน กำหนดให้แต่ละคนสวมบทบาทเป็นตัวแทนนักปรัชญาที่มีแนวคิดต่างๆ อาจารย์ตั้งประเด็นคำถามสำหรับแต่ละกลุ่มและกำหนดพล็อตเรื่อง เพื่อให้แต่ละกลุ่มออกมาแสดงบทบาทสมมติในการถกและตอบปัญหาที่อาจารย์มอบหมาย
5.การเรียนรู้ปรัชญาจากการชมภาพยนตร์	อาจารย์นำภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาทางปรัชญาในบทเรียนที่สอนมาให้นิสิตนักศึกษาได้ร่วมชม พร้อมนำการอภิปรายประเด็นปัญหาทางปรัชญาจากภาพยนตร์ และกำหนดให้นิสิตนักศึกษาทำแบบฝึกหัดตอบคำถามทางปรัชญาจากการชมภาพยนตร์
6.การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักหรือกรณีศึกษา	อาจารย์นำกรณีศึกษาที่น่าสนใจมาให้นิสิตนักศึกษาวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตอบคำถามโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีทางปรัชญาที่ได้เรียน

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการประเมินความสามารถเชิงปรัชญาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาปรัชญาเบื้องต้นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยรวมในระดับมากที่สุดทุกด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ด้านอาจารย์ และด้านการวัดและประเมินผล
- 4.การพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบและแผนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบฯ เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และการศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ดี (ทศนา เขมมณี, 2551, หน้า 164-180) นำมาสร้างเป็นคู่มือการใช้รูปแบบ ผลปรากฏดังตาราง 10 ต่อไปนี้

ตาราง 10 คู่มือการใช้รูปแบบฯ

องค์ประกอบของคู่มือ	รายละเอียด
1.คำชี้แจงการใช้คู่มือ	แนวทางการนำไปใช้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ แนวทางการนำไปใช้สำหรับผู้บริหารหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต และแนวทางการนำไปใช้สำหรับอาจารย์อาจารย์รายวิชาปรัชญา ระดับปริญญาบัณฑิต ในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา
2.เนื้อหาสาระที่จะสอน	การสอนในเนื้อหาวิชาปรัชญาเบื้องต้น แบ่งการสอนเป็น 3 เรื่อง คือ จริยศาสตร์ ญาณวิทยา และอภิปรัชญา

องค์ประกอบของคู่มือ	รายละเอียด
3.การเตรียมสอน	ศึกษาจุดมุ่งหมายของรายวิชา และความสามารถเชิงปรัชญาที่ต้องการพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาในรายวิชาที่สอน เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้รับการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์
4.กระบวนการ วิธีการ และกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน	ดังแสดงในแผนภูมิ 1 รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาฯ และตาราง 8-9 กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการสอนเนื้อหา เพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา
5.การวัดและประเมินผล	ดังแสดงในแผนภูมิ 1 รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาฯ
6.ความรู้เสริม	<p>การสร้างแรงผลักดันในการเรียนรู้รายวิชาปรัชญา สามารถทำได้ดังนี้</p> <p>1.อาจารย์เตรียมตัวสอนในลักษณะที่เน้นนิสิตนักศึกษาเป็นจุดศูนย์กลาง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ของนิสิตศึกษารุ่นใหม่ เพื่อให้เข้าถึงนิสิตนักศึกษาได้มากขึ้น ควรมีการตั้งคำถามว่า นิสิตนักศึกษาควรเรียนรู้อะไร และอาจารย์จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ได้อย่างไร การสอนนั้นควรมาจากความเข้าใจเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาว่าเป็นอย่างไร และแรงผลักดันของนิสิตนักศึกษาคืออะไร และจำเป็นต้องรู้ว่าพื้นฐานของนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างไร และทำไมจึงมาเรียน รวมทั้งอุปสรรคในการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาในชั้นเรียน/ วิชาที่เราสอนคืออะไร จึงจะสามารถสร้างแรงผลักดันในการเรียนรู้ให้แก่นิสิตนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม (Immerwahr, 2016,pp.43-50)</p> <p>2 การสร้าง “ความรู้สึกทางปรัชญา” (Philosophical Sensitivity) ให้เกิดขึ้นในตัวนิสิตนักศึกษา</p> <p>ความรู้สึกทางปรัชญา คือ การตระหนักเกี่ยวกับคำถามนามธรรม และคำถามทั่วไปที่สอดแทรกอยู่ในการมีอยู่ของมนุษย์ คำถามดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงการมีอยู่ของตัวตนของมนุษย์ เช่น เรื่องเชิงศีลธรรม ความรู้ ศิลปะ ความงาม ความยุติธรรม และเสรีภาพ เป็นต้น การพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาเกิด “ความรู้สึกทางปรัชญา” ทำได้โดยให้นิสิตนักศึกษาได้ถามคำถามกันเองจากเรื่องใกล้ตัว โดยเพิ่มความเป็นนามธรรมมากขึ้น เช่น ทำไมจึงเป็นเพื่อนกัน อะไรที่ทำให้คนหนึ่งกับอีกคนเป็นเพื่อนกัน และความเป็นเพื่อนคืออะไร เป็นต้น ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การสนทนาทางปรัชญาได้ รวมทั้งการสร้างชุมชนแห่งการสืบสอบเชิงปรัชญา (community of philosophical inquiry) โดยอาจารย์กำหนดหัวข้อของการสนทนาทางปรัชญา และสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาได้สนทนาร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นนั้นทั้งในแง่ของความลึกและความชัดเจน (Lone, 2013)</p>
7.ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา	<p>1.ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับกิจกรรมอ่านเขียนก่อนเรียน คือ นิสิตนักศึกษาอาจไม่ตั้งใจทำกิจกรรมดังกล่าว หรืออาจลอกกัน วิธีป้องกันและแก้ปัญหา คือ อธิบายให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญของกิจกรรมนี้ โดยเน้นให้เห็นว่าเป็นการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา และการอ่านปรัชญาให้เป็นนั้นเป็นทักษะสำคัญที่นิสิตนักศึกษาต้องใช้ในการเรียนปรัชญาทุกรายวิชา รวมทั้งป้องกันการลอกโดยการกำหนดให้กิจกรรมนี้มีคะแนนเก็บ</p> <p>2.ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับวิธีการสอนเนื้อหา “การเรียนปรัชญาจากการชมภาพยนตร์” คือ นิสิตนักศึกษาอาจเข้าชั้นเรียนสาย ทำให้ต้องเลื่อนเวลาการชมภาพยนตร์ และไม่มีเวลาในการอภิปรายประเด็นปัญหาทางปรัชญาหลังชมภาพยนตร์จบ วิธีป้องกันและแก้ไขปัญหา คือ กำชับให้นิสิต</p>

องค์ประกอบของคู่มือ	รายละเอียด
	นักศึกษามาให้ตรงเวลา และอาจขยายเวลาเรียนในบทเรียนที่ใช้ภาพยนตร์เป็น 2 ครั้ง หรือ 2 สัปดาห์ ในกรณีที่อภิปรายไม่ทันหลังภาพยนตร์จบ
8.แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่างๆ	<p>Baggini J. and Stangroom J. (2006). The Philosophical Health Check. In <u>Do You Think What You Think You Think? The Ultimate Philosophical Quiz Book</u>, pp.5-24. London: Granta Publication.</p> <p>Cholbi, M.(2007). Intentional Learning as a Model for Philosophical Pedagogy. <u>Teaching Philosophy</u>. 30(1) : 35-58.</p> <p>Immerwahr, J. (2016). From Self-Centered to Learner-Centered. <u>Teaching Philosophy</u>. 39(1) : 43-50.</p> <p>Lone, J.M. (2013). The Philosopher as Teacher : Philosophical sensitivity. <u>Metaphilosophy</u>. 44(1-2) : 171-186.</p>

แผนการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา เป็นแผนการสอนรายวิชาปรัชญาเบื้องต้นที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบฯ ประกอบด้วย 14 บทเรียน แบ่งเป็นบทเรียนเรื่องจริยศาสตร์ 3 บทเรียน บทเรียนเรื่องญาณวิทยา 3 บทเรียน บทเรียนเรื่องอภิปรัชญา 4 บทเรียน และการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย : รายงานเรื่องวิถีชีวิตที่ได้รับการตรวจสอบ 4 บทเรียน ตัวอย่างแผนการสอนจากบทเรียนเรื่องจริยศาสตร์ “จริยศาสตร์และการถอดรหัสของโสเครตีส 1” ดังนี้

① เกมสาคำศัพท์ประจำสัปดาห์ → ② สำนวนตรวจสอบความเชื่อต่างๆ → ③ การสอนในเนื้อหาเรื่องจริยศาสตร์ โดยใช้บทสนทนาของเพลโตเรื่องยูโทโฟร และใช้วิธีการสอนแบบโสเครตีส → ④ การบ้าน กำหนดให้นิสิตนักศึกษาอ่านเนื้อหาที่จะเรียนในสัปดาห์หน้า และเขียนสรุปตามขั้นตอนของกิจกรรม “อ่านและเขียนก่อนเรียน” เพื่อส่งในชั้นเรียนสัปดาห์หน้า

บทเรียนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ให้นิสิตนักศึกษาได้ทำความรู้จักกับปรัชญาผ่านบทสนทนา (dialogue) ทางปรัชญา และทำความรู้จักกับแนวทางของปรัชญาทั้งในเรื่องการตั้งคำถามและการสืบสอบทางปรัชญา ผ่านบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดตัวอย่างหนึ่ง คือ โสเครตีส โดยเรื่องที่น่าสนใจในที่นี้ คือ บทสนทนาของเพลโตเรื่องยูโทโฟร (Euthyphro) 2. ฝึกให้นิสิตนักศึกษาได้ถอดโครงสร้างของบทสนทนาออกมาเป็นกระบวนการในการตีความเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา (Thesis-Antithesis-Synthesis) เพื่อให้เห็นวิธีการของโสเครตีสในการตั้งคำถามและตอบคำถาม รวมทั้งร่วมกันวิเคราะห์วิธีการตั้งคำถาม และการสืบสอบความหมายของคำของโสเครตีส และมีการประเมินผลโดยพิจารณาจากความตั้งใจเรียน และการมีส่วนร่วมในการเรียน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์สภาพการจัดหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ที่พบว่ามีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา คือ ควรให้ความสำคัญกับการนำความคิดทางปรัชญามาประยุกต์ใช้/เชื่อมโยง เพื่ออธิบาย ทำความเข้าใจ หรือแก้ปัญหาเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งควรแสดงให้เห็นถึงการนำปรัชญามาประยุกต์กับการประกอบอาชีพที่รองรับนิสิตในปัจจุบัน สอดคล้องกับการวิจัยเรื่องการสอนปรัชญาแบบใช้สมองเป็นฐาน (brain-based) ตามแนวคิดของClifton (2015,pp. 1-19) ที่พบว่าควรนำเนื้อหาในการเรียนเข้ามาในรูปแบบของเรื่องราวเชิงรูปธรรมที่ใกล้ตัวนิสิตนักศึกษา แล้วให้นิสิตนักศึกษาได้สะท้อนคิด และตั้งส่วนนามธรรมออกมา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับประเด็นเรื่องการสอนปรัชญาเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาด้านทักษะการคิดเชิงวิจารณ์ ที่โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ (2543), หน้า 52

– 62) ได้เสนอไว้ว่า ในการสอนปรัชญา เนื้อหาที่นำมาอภิปรายนั้นควรเป็นปัญหาต่างๆ ในชีวิตเพื่อแสดงให้เห็นว่าปรัชญาไม่ได้เป็นวิชาที่แยกตัวออกจากโลกภายนอกและทำให้นิสิตนักศึกษามองเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิต และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Immerwahr (2016, PP 43-50) เกี่ยวกับการเตรียมตัวของอาจารย์ในการสอนปรัชญาว่า อาจารย์ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษารุ่นใหม่ และแรงผลักดันของนิสิตนักศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความท้าทายให้กับนิสิตนักศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Cholbi (2007, PP. 35-58) ที่ว่า “การค้นพบทางปรัชญา” จะเกิดขึ้นได้หากเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในรูปของปัญหาที่นิสิตนักศึกษามีความคุ้นเคย เช่น เหตุการณ์ในปัจจุบัน ภาพยนตร์ต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งหนังสืออ่านนอกเวลาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเชิงปรัชญาต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามีแรงผลักดันในการแสวงหาประเด็นการอภิปรายและข้อโต้แย้งต่างๆ และนำมาซึ่งการค้นพบคำตอบและข้อถกเถียงต่อปัญหาเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง ดังนั้นอาจารย์จึงควรเป็นผู้ที่มีความรู้รอบตัวในเรื่องต่างๆ ที่น่าสนใจ รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมและโลก และมีความเข้าใจถึงความสนใจและความชอบของนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มนิสิตนักศึกษา และสามารถนำประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจ และประเด็นที่นิสิตนักศึกษาสนใจมาบูรณาการในการเรียนการสอนปรัชญารายวิชาต่างๆ ได้ รวมทั้งอาจารย์อาจต้องชี้ให้นิสิตนักศึกษาเห็น และให้นิสิตนักศึกษาได้ทดลองปฏิบัติจริงว่าปรัชญาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพต่างๆ ได้อย่างไร โดยอาจให้นิสิตนักศึกษาทำรายงานเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาในชีวิตประจำวัน หรือเชื่อมโยงประเด็นทางปรัชญาเข้ากับเรื่องที่ตนสนใจ เป็นต้น

2. รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้นิสิตนักศึกษามีความสามารถเชิงปรัชญาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาปรัชญาเบื้องต้นซึ่งเป็นรายวิชาที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบฯ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยมีแนวคิดพื้นฐานว่าการสอนปรัชญา คือ การพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญา ทั้งสองส่วนนี้จะต้องไปด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเอกศักดิ์ ยุคตะนันท์ (2543, หน้า 160-178) ที่ให้ความเห็นว่า การสอนปรัชญา คือ การถ่ายทอดเครื่องมือในการสร้างความรู้ หรือ “ความสามารถเชิงปรัชญา” (“การทำปรัชญา”) ให้นิสิตนักศึกษา อันเป็นการนาระเบียบวิธีคิดของสาขาวิชาปรัชญา มาสร้างเนื้อหาความรู้ให้นิสิตนักศึกษา ดังนั้นนิสิตนักศึกษาให้มาร่วมใช้ระเบียบวิธีคิดของสาขาวิชาปรัชญา จนนิสิตนักศึกษาเข้าใจระเบียบวิธีคิดของสาขาปรัชญา และสามารถนำไปสร้างความรู้ทางปรัชญาของตนเองได้ต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ รูดิสซิล (Rudisill, 2011), PP.241-271) ที่มองว่า “ความสามารถเชิงปรัชญา” หรือ “การทำปรัชญา” จะเกิดขึ้นได้เมื่อนิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางปัญญาซึ่งเป็นการฝึกฝนทักษะทางปัญญาผ่านกระบวนการคิด การพูด และการเขียนที่ทำให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาหรือแนวคิดทางปรัชญาต่างๆ กิจกรรมและวิธีการสอนตามรูปแบบฯ ที่ผู้วิจัยใช้ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาต้องทำความเข้าใจ สรุปความคิดรวบยอด ฝึกอ่านและเขียน รวมทั้งฝึกตั้งคำถาม และวิเคราะห์วิพากษ์ในสิ่งที่อ่านอย่างละเอียด จึงส่งผลให้นิสิตนักศึกษามีทั้งการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาและมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนไปพร้อมกัน นิสิตนักศึกษาจึงมีความสามารถเชิงปรัชญาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 อาจารย์รายวิชาปรัชญาที่ประสบปัญหา หรือต้องการแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาสำหรับปรัชญาสายวิเคราะห์ (analytic philosophy) ในการเรียนการสอนนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา และ/หรือในหลักสูตรอื่นที่มัลลฑลพะเยาเรียนรายวิชาปรัชญาเป็นวิชาศึกษาทั่วไป วิชาโท หรืออื่นๆ สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนได้ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยนี้ที่กลุ่มทดลองมีความสามารถเชิงปรัชญา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนดีขึ้นจากก่อนเรียน อีกทั้งนิสิตนักศึกษามีความพึงพอใจในการเรียนตามรูปแบบฯ โดยรวมในระดับมากที่สุดทุกด้าน

1.2 อาจารย์ที่นำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ควรติดตามพัฒนาการของนิสิตนักศึกษาว่าเมื่อเรียนจบรายวิชาแล้ว นิสิตนักศึกษามีการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาอย่างต่อเนื่องต่อไปในรายวิชาอื่นหรือไม่ เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาอย่างต่อเนื่องตลอดการเรียนทั้งหลักสูตร

1.3 เพื่อให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนเกิดผลสูงสุด ในชั้นเรียนหนึ่งควรมีจำนวนนิสิตนักศึกษาไม่เกิน 35 คน เพื่อให้อาจารย์ได้เอาใจใส่อย่างทั่วถึงและเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามรูปแบบฯ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ในชั้นปีอื่นที่แตกต่างจากในงานวิจัยนี้ เช่น ปีที่ 2-4 เป็นต้น

2.2 ควรนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปทดลองใช้กับหลักสูตรปรัชญา/ปรัชญาและศาสนา ระดับปริญญาบัณฑิต ของสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่มีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น หรือวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อเปรียบเทียบผลของการทดลองใช้รูปแบบฯ ตลอดจนเป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลระยะยาว คือ อาจทดลองนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้พัฒนาความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษา 1 กลุ่ม อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 1-4 เปรียบเทียบกับกลุ่มที่ใช้รูปแบบฯ อย่างไม่ต่อเนื่อง คือ ปีเว้นปี และกลุ่มที่ไม่มีการใช้รูปแบบฯ เพื่อศึกษาผลความสามารถเชิงปรัชญาของนิสิตนักศึกษาในปีสุดท้าย

References

- ทศนา ขมมณี.(2551). การเขียนหนังสือคู่มือ : คู่มือครู คู่มือทั่วไป แบบฝึกปฏิบัติและแบบฝึกหัด. ในปริชา ช่างขวัญยืน, **เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา**, หน้า164-180.กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. (2543, มกราคม – เมษายน). ความคิดเชิงวิจารณ์กับการสอนปรัชญา. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต**. 3(1): 52-62.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2555). **หลักสูตรและการเรียนการสอนอุดมศึกษา : พาราไดม์และวิธีปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : อินทภาษ.
- เอกศักดิ์ ยุทธะนันท์. (2543). การสอนวิชาปรัชญาตามแนวการสอนแบบวิเคราะห์วิจารณ์และตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคชันนิซึม. ในอำพร ไตรภักทร (บรรณาธิการ), **คู่มือการเรียนการสอน การคิดวิเคราะห์วิจารณ์**, หน้า 169-178. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, 2543.
- Cholbi, M.(2007). **Intentional Learning as a Model for Philosophical Pedagogy**. *Teaching Philosophy*, 30(1), 35-58.
- Clifton, W.S. (2015). **Preserving the Natural Order of Learning : Brain-Based Pedagogy and the Value of Online Discussion Board Assignments**. *Teaching Philosophy*, 38(1), 1-19.
- Immerwahr, J. (2016). **From Self-Centered to Learner-Centered**. *Teaching Philosophy*, 39(1), 43-50.
- Rudisill, J. (2011). **The Transition from Studying Philosophy to Doing Philosophy**. *Teaching Philosophy*, 34(3), 241-271.